

VWS OMGEVINGSANALYSE COVID-19

Analyseperiode 12:00 uur d.d. 12 november – 12:00 uur d.d. 13 november

5.1.2e

Directie Communicatie. Vragen? Mail naar

5.1.2e

@minvws.nl

Wie is getroffen? (1 ^e ring)	Wie is betrokken? (2 ^e ring)	Wie voelt zich betrokken? (3 ^e ring)
<ul style="list-style-type: none"> Nederlanders overleden aan COVID-19 Personeel in de acute zorg Patiënten die moeten wachten op een verwijzing naar een oncoloog 	<ul style="list-style-type: none"> Familie, vrienden, omwonenden van getroffen Nederlanders 	<ul style="list-style-type: none"> Algemeen publiek Politici Vaccinatie-experts

Samenvatting

- Naast de positieve geluiden over een tweede golf die op z'n retour zou zijn en een werkend coronavaccin van Pfizer, zijn er nog genoeg zorgen. Zo is er berichtgeving over een daling van het landelijke aantal besmettingen die al twee dagen niet doorzet; regio's waar het aantal besmettingen te hoog is; verhalen over druk op de acute zorg; zorgen om het aantal kanker-doorverwijzingen van huisartsen; 'waarschuwend woorden' van het RIVM over de snelheid waarmee een vaccin kan worden gedistribueerd; en verontrustende beelden uit Napels waar patiënten zittend in hun auto worden beademd en er op een WC van de eerste hulp een dode is gevonden.
- De vraag die hierbij centraal staat is: waar staan we nu eigenlijk? De sfeer van 'alle ballen op Kerst' lijkt plaats te hebben gemaakt voor meer onzekerheid; Hoe gaat 2021 eruitzien?
- Tegelijkertijd zijn veel branches (sport, horeca, evenementen) al volop bezig met concrete plannen voor januari; wat kan er dan wél? Een parallel met de periode kort voor de zomer kan worden getrokken toen ook werd uitgekeken naar de zomermaanden waar 'veel weer mogelijk is'.
- Vanuit de regio komen verhalen binnen dat 'we er nog niet zijn'. ROAZ-voorzitter Bart Berden stelt dat er 'geen reden is voor al te veel optimisme' -de ziekenhuizen liggen nog altijd vol met coronapatiënten. Ook roept hij op goed gedrag te vertonen tijdens de feestdagen.
- Ook ervaringsverhalen van personeel dat werkzaam is in de acute zorg toont een beeld dat 'we er nog niet zijn'. Problemen met doorverwijzen, hoog ziekteverzuim, en personeel dat nog bezig is de eerste golf te verwerken.

Karakterisering

- Zoals we ook gisteren al zagen, wordt door verschillende media ([De Telegraaf](#), [Omroep Brabant](#), [RTV Oost](#)) gepeild in hoeverre Nederlanders bereid zijn zich te laten vaccineren tegen het coronavirus. Ook wordt gevraagd naar het vaccinbeleid; 'Moeten mensen uit risicogroepen eerst ingeënt?'

SISOS (Slachtoffers – Identiteiten – Schade – Oorzaken – Scenario's)
Slachtoffers

- Er zijn vorige week opnieuw meer mensen dan gebruikelijk overleden, maar het aantal neemt niet verder toe. Er stierven 3.630 mensen, ongeveer evenveel als een week eerder, toen 3.644 mensen overleden. De sterfte in week 45 is 700 hoger dan was verwacht voor deze periode, meldt het CBS op basis van de voorlopige sterftecijfers per week.
- In woonzorgcentrum het Nieuwe ABG in Bergen op Zoom zijn zeker 85 van de 160 bewoners positief getest en 50 medewerkers zitten thuis in quarantaine. Toch blijft de zorg draaien. En gaat het verpleeghuis voorlopig niet op slot.

Oorzaken

- Kinderen zijn vatbaarder voor het coronavirus dan gedacht, blijkt uit Belgisch onderzoek onder 362 kinderen in Alken en Pelt. Uit de eerste resultaten blijkt dat in Alken 14,4% van de kinderen antistoffen had, tegen 4,4% in Pelt. "Dit toont aan dat kinderen vatbaarder zijn voor het virus dan we oorspronkelijk dachten", zegt coördinerend onderzoeker en vaccinologe Corinne Vandermeulen (KU Leuven). Uit het onderzoek bleek dat de meeste besmettingen via een nauw contact met een besmette volwassene gebeurden. Scholen lijken geen belangrijke rol te hebben gespeeld bij de verspreiding in de eerste golf, luidt het. Het is echter ook niet uit te sluiten dat er besmettingen geweest zijn op school.

Informatiebehoefte
Welke informatievragen leven er bij getroffen?

- Zowel Volkskrant als AD vragen zich af of het sluiten van de nertsenfokkerijen wel snel genoeg gaat.
- Via de sociale kanalen van VWS wordt gevraagd in het geval je reuk en smaak nog niet terug is, maar je verder geen klachten meer hebt, of je dan wel naar buiten mag?
- Via de sociale kanalen van VWS wordt gevraagd wanneer de beloofde kaartjes voor mensen met een chronische ziekte die geen mondkapje kunnen dragen komen? (Deze vraag kwam gisteren ook al langs) Via de sociale kanalen van minister De Jonge worden door mensen met een beperking die geen mondkapje kunnen dragen serieuze vragen gesteld over de mondkapjes.
- Via de sociale kanalen van minister Van Ark wordt gevraagd waarom de situatie een jeugdwedstrijd binnen de regio niet toelaat, terwijl die jongens wel bij elkaar in een klaslokaal zitten?

Hoe wordt het incident omschreven (welke facts en figures worden benoemd)?

- De NZa maakt zich opnieuw zorgen over de afname van het aantal verwijzingen dat huisartsen doen naar ziekenhuizen voor gevallen die kunnen duiden op kanker. Het aantal lag vorige week op 73% van wat men zou verwachten zonder corona-uitbraak, meldt de NZa op basis cijfers van Zorgdomein. In de periode na de zomervakantie steeg het aantal verwijzingen voor oncologische zorgvragen tot een piek van bijna 10.800 in de week van 6-12 september. Dat was hoger dan in eerdere jaren, wat kan duiden op inhaalzorg. Daarna zette er tot de herfstvakantie een daling in en zakte het aantal verwijzingen onder het niveau van 2018 en 2019. Deze daling is volgens de NZa minder sterk dan tijdens de eerste golf. In de laatste weken stijgt het aantal verwijzingen ook weer licht, maar het blijft onder de aantallen van eerdere jaren. Het aantal verwijzingen naar de hele medisch specialistische zorg lag vorige week op 72% van het verwachte aantal zonder corona. Het feit dat huisartsen minder verwijzen betekent volgens de NZa overigens niet dat al deze mensen niet de zorg krijgen die ze nodig hebben. Een deel van deze zorg zal niet ingehaald worden, bijvoorbeeld omdat patiënten door de huisarts behandeld kunnen worden of omdat klachten vanzelf over gaan.
- Zorgmedewerkers met een collectieve IZZ Zorgverzekering krijgen hun eigen risico van 385 euro gecompenseerd als zij zelf corona hebben en hun eigen risico moeten aanspreken. Ze krijgen ook de maximale wettelijke collectiviteitskorting van 5%, een financiële bijdrage van dertig euro voor hun aanvullende IZZ-zorgverzekering en extra psychische zorg en gegarandeerde hulp wanneer hun behandeling of operatie door een omzetplafond wordt uitgesteld.
- Het aantal coronapatiënten op de verpleegafdelingen van noordelijke ziekenhuizen neemt nu zo snel af dat het opschalen van reguliere zorg weer in zicht komt.
- Het Bronovo-ziekenhuis wordt definitief geen calamiteitenziekenhuis. Het Netwerk Acute Zorg West onderzocht of het ziekenhuis van HMC toch ingericht kon worden als noodhospitaal om meer coronapatiënten kwijt te kunnen. Uit het onderzoek blijkt dat er onvoldoende medisch personeel beschikbaar is om een extra ziekenhuis in te richten.
- Groningse zorginstellingen moeten nog tot volgend jaar wachten op duidelijkheid over financiële compensatie van corona. Ze maken extra kosten en lopen omzet mis, maar weten nog niet wat ze ervoor terugkrijgen. Die onzekerheid is erg vervelend, zeggen Zorggroep Groningen en het Martini Ziekenhuis.
- Ticketmaster Nederland gaat geen vaccinatie of coronatest verplicht stellen als in de toekomst weer concerten of evenementen worden georganiseerd. Andere mogelijkheden die Ticketmaster onderzoekt, zijn het 'contactloos' toegang krijgen tot concerten of het streng en gereguleerd hanteren van social distancing bij evenementen of concerten. De sector heeft een plan ingediend, waarvan snelsten een onderdeel zijn.
- In het Plan Heropening Sport beschrijven NOC*NSF-voorzitter Anneke van Zanen en haar directeur Gerard Dielessen de heropening van de sport. Beide bestuurders spraken donderdag van een routeboek, waarin de sport tussen 19 november en half januari met stappen weer wordt opengesteld. Voorzitter Van Zanen sprak van 'een toezegging' door het ministerie van VWS. Directeur Dielessen hield het iets minder stellig. Er was gesproken met het ministerie. "De wens van ons is bij VWS neergelegd." Hoewel de coronacrisis sportkoepel NOC*NSF tot nu toe 5 à 6 miljoen euro heeft gekost is de verwachting dat het boekjaar 2020 slechts met een klein tekort wordt afgesloten.

Onderzoek

- De ontwikkeling van het coronavaccin door Janssen Vaccines heeft flinke vertraging opgelopen. De Centrale Commissie Mensgebonden Onderzoek (CCMO) had een maand nodig een incident met een proefpersoon in de trials te beoordelen.
- Uit Brits onderzoek blijkt het inhaleren van een experimenteel medicijn tegen astma en COPD zeer effectief is bij covidpatiënten.
- Uit onderzoek van het Fries Sociaal Planbureau blijkt dat de crisis bovenmatig zwaar drukt op jongeren. Zij ervaren meer stress en vinden het lastiger te ontspannen dan andere generaties. Ook heeft bijna een kwart financiële zorgen, tegen 17% van de volwassenen tussen de 35 en 64 jaar. Vooral lageropgeleide jongeren zijn kwetsbaar. De onderzoekers waarschuwen er dan ook voor dat de sociale en economische gevolgen van de coronacrisis ongelijk verdeeld zijn.

Wat zien, ruiken, voelen, horen, proeven mensen (zintuigelijke waarnemingen)?

Druk op de acute zorg

- In Trouw en Volkskrant aandacht voor de toenemende druk op de acute zorg. Ervaringsverhalen van zorgpersoneel die vertellen over hun dagelijkse praktijk (maar exemplarisch zijn voor het bredere verhaal over de druk aldaar). Een huisarts beschrijft de lastige werksituatie in de praktijk waarbij mensen met klachten nog steeds naar de praktijk toekomen zonder mondkapje en zich niet laten wegsturen. Het leidt tot constante stress, vooral voor de huisartsassistenten. Ook veel gedoe bij doorverwijzingen. Je weet gewoon niet waar je iemand kwijt moet als de thuiszorg geen plekje heeft, de ziekenhuizen vol liggen en de spoedeisende hulpen noodgedwongen hun deuren sluiten voor covidpatiënten. Als je dan eindelijk een plekje hebt gevonden, dan moet je nog een ambulance zien te regelen. Maar ook die zijn druk en hebben soms geen tijd om naar een wat verder gelegen ziekenhuis te rijden. Uiteindelijk lost het zich meestal op, want we zitten allemaal in hetzelfde schuitje en iedereen wil helpen, maar het kost een hoop tijd en gebel.
- Een specialist-ouderengeneeskunde van ouderen- en zorgorganisatie Zorgaccent in Twente zegt dat ze continue vol zitten en er veel meer aanmeldingen zijn dat er geplaats kan worden. Het personeel is de grootste zorg met 12 reguliere afdelingen in de verpleeghuizen in quarantaine vanwege een besmetting.
- Directeur Ambulance Rotterdam-Rijnmond Arie Wijten stelt dat het veel drukker is dan in de eerste golf. Het ziekenhuis heeft een stop op de SEH gezet. Het niet kunnen geven van de juiste zorg knaagt aan zijn medewerkers, aldus Wijten. Ook maakt hij zorgen om wat er van mensen wordt gevraagd.

- Het is op de intensive care-afdeling van het HagaZiekenhuis nog drukker dan tijdens de eerste golf. Alle achttien bedden zijn bezet, waarvan dertien patiënten het coronavirus hebben. "We waren er op voorbereid, maar het valt toch weer zwaar", vertelt verpleegkundige Machteld van Kerpel.

Duiding regionale besmettingscijfers

- Vanuit de regio de boodschap 'we zijn er nog lang niet'. De GGD ziet het aantal besmettingen in Twente weliswaar met 38% afnemen, "maar wat wij heel nadrukkelijk willen zeggen, is dat we nog ver boven het landelijk gemiddelde zitten". Samantha Dinsbach, directeur publieke gezondheid van GGD Twente vult aan: "Maar we zitten als Twente nog steeds in de top vier van Nederland waar de besmettingsgraad het hoogst is. We moeten echt nog veel verder terug in het aantal besmettingen."
- Voorzitter van Veiligheidsregio Zuid-Holland Zuid Wouter Kolff en GGD-directeur Cees van der Meer zien meer maatregelen voorlopig niet zitten. Kolff is en blijft sceptisch over aanvullende regionale maatregelen. Hij wil eerst helder hebben wat de extra regionale maatregelen zouden toevoegen.
- De GGD tast in het duister waarom de besmettingscijfers op Urk de laatste twee weken flink zijn gestegen. "Ze zijn hoog, dat valt ons ook op. Een oorzaak hebben we als GGD niet", zo laat een woordvoerder weten. Het landelijke beeld is dat het aantal vastgestelde coronabesmettingen na een piek begin november weer afneemt. Toch stijgt het aantal coronabesmettingen op Urk de afgelopen twee weken explosief.
- ROAZ-voorzitter Bart Berden stelt dat er 'geen reden is voor al te veel optimisme'. Waar de besmettingscijfers deze week een aantal dagen op rij flink daalden, liggen de ziekenhuizen nog altijd vol met coronapatiënten. En dat kan grote gevolgen voor de feestdagen hebben. Nederlanders die niet in de zorg zitten, putten misschien hoop uit de lagere besmettingscijfers die afgelopen week voorbijkwamen. Maar Bart Berden is zeker niet optimistisch. De griep waart rond en deze tijd van het jaar zoeken mensen elkaar graag op. De kans op besmetting is groter. "Om die reden zijn dit niet de plezierigste maanden. De boost die we hebben gehad na de zomermaanden, is er nu niet. Dat maakt de afbouw van de piek de keer spannender dan de vorige keer." Het ligt volgens hem aan ons gedrag. "Of wij ons kunnen houden aan de regels. Zo ja, dan kan de kerst nog warm en gezellig worden, maar als we als we het niet snel kunnen afbouwen dan zal dat leiden tot maatregelen die langer gaan duren."

Schadebeperking (gedrag)

- Sinds het dringende advies een mondkapje in openbare binnenruimtes te dragen, verstrekken steeds meer gemeenten en welzijnsorganisaties gratis exemplaren voor mensen met een minimuminkomen.

Betekenisgeving

Welke oproepen en waarschuwingen worden gedaan?

- De Gelderse geestelijke gezondheidsorganisatie GGNet waarschuwt dat mensen hun eigen psychische welzijn goed in de gaten moeten houden en hulp zoeken als dat nodig is.

Welke emoties, waardeoordelen, kwalificaties, kritiek, steun worden gegeven?

- De Nederlandse Vereniging van Ziekenhuizen wil helemaal van het consumentenvuurwerk af, niet alleen deze jaarwisseling. Volgens de vereniging steeg het aantal mensen dat door legaal vuurwerk gewond raakte de afgelopen jaarwisseling tot 1.300. Dit is onnodig en te voorkomen door te stoppen met consumentenvuurwerk, aldus de organisatie. Ook weet de vereniging uit cijfers van voorgaande jaren er een grote groep Nederlanders enorme last heeft van de smog veroorzaakt door vuurwerk.
- Directeur Jacob Olie van 'megalab' Eurofins Benelux stelt dat het hoogvolumelaboratorium in Rijswijk er maanden eerder had kunnen zijn. De directeur vertelt hoe hij al in juni aanbod aan de organisatoren van het Nederlandse testbeleid om een megacoronalab op te zetten. Er kwam lang geen reactie op zijn aanbod na de conferencecall met voorman Edwin Boel van de coördinerende organisatie LCDK. Het LCDK herkent zich niet in dit verhaal. Een woordvoerder dat het plan voor een lab op tafel kwam te liggen toen het aantal besmettingen in augustus snel opliep.
- Nathalie Peters (medisch leider van de SEH van VieCuri Medisch Centrum in Venlo) uit kritiek op ziekenhuizen die tijdelijk hun deuren sluiten voor patiënten vanwege de drukte. "Alle ziekenhuizen en andere hulpdiensten zoals ambulancezorg en huisartsen vormen een ketting. Dan kan niet één schakel zeggen: hier is even niemand welkom..." Ook mist Peters een landelijke visie op de acute zorg in coronatijd. "Ik vind het raar [...] dat er niets is bedacht voor de acute zorg. Iedere spoedeisende hulp doet het op zijn manier en dit wordt niet meegewogen in het coronabeleid..."
- Het Nationaal Ouderenfonds vindt het belangrijk dat er goed wordt nagedacht welke mensen en bevolkingsgroepen als eerste toegang krijgen tot het vaccin.

Context – Pfizervaccin

- Het zal waarschijnlijk wel een jaar duren voordat iedereen in ons land is gevaccineerd tegen het coronavirus. Hans van Vliet, manager van het Rijksvaccinatieprogramma van het RIVM, tempert bij de NOS de verwachting dat het nieuwe normaal snel ingeruild kan worden voor het oude normaal: "We zullen zeker het hele jaar wel bezig zijn met vaccinaties." Nederland krijgt de beschikking over maximaal 11,7 miljoen vaccins van Pfizer. Hoe het vaccineren precies wordt georganiseerd is volgens Van Vliet nog niet bekend, maar de voorbereidingen om Nederlanders massaal te vaccineren zijn "ver genoeg", zegt Van Vliet: "Maar we zijn nog niet helemaal klaar." Het is de bedoeling dat ouderen en kwetsbaren eerst gevaccineerd worden. Het is nog niet gezegd dat dat ook met het Pfizer-vaccin gebeurt, mogelijk komen er ook snel alternatieven op de markt die geschikter zijn. De testresultaten van andere vaccins, zoals het Oxford-vaccin van

AstraZeneca en het Janssen-vaccin uit Leiden, worden binnenkort verwacht. Het is bijvoorbeeld mogelijk dat die beter of juist minder goed werken voor ouderen dan het Pfizer-vaccin. Volgens Van Vliet kan pas als alle resultaten bekend zijn worden besloten welke groep welk vaccin krijgt. "Zeker in het begin zul je niet zelf kunnen kiezen."

- Marc Kaptein, medisch directeur van Pfizer in Nederland, zou zichzelf met het coronavaccin van zijn concern laten inenten "en mijn dochters ook". In het programma Op1 zei hij donderdagavond "dat er eindelijk een beetje licht aan het einde van de tunnel zichtbaar is". Kaptein verwacht dat begin 2021 kan worden begonnen met vaccineren en gaat er tevens van uit dat het vaccin tegen Covid-19 "minstens een jaar gaat werken". Volgens hem zijn echter ook de vaccins van de andere farmaceuten nodig om de hele wereldbevolking te kunnen vaccineren. Nederland zou op het totaal van 300 miljoen doses van het Pfizer-vaccin voor de EU-lidstaten aanspraak kunnen maken op 11,6 miljoen doses.
- De mogelijke komst van een coronavaccin is goed nieuws volgens viroloog Annemiek van der Eijk van het Erasmus MC. "Ik denk wel dat we in de praktijk moeten afwachten hoe lang de bescherming dan is. Het zou mooi zijn als het vaccin er komt en dat mensen dan alleen nog mild ziek worden, zoals een verkoudheid. Het zou mooi zijn als dit een eerste stap kan zijn waardoor we langzaam het gewone leven kunnen oppakken." Ook als het vaccin bijvoorbeeld niet voor kwetsbare groepen geschikt zou zijn, ziet zij de mogelijkheden. "Als je alle andere groepen wel vaccineert, dan bescherm je ook de kwetsbaren. Het virus kan zich dan minder goed verspreiden. Dat is een bijkomend voordeel van massale vaccinatie." De viroloog is van mening dat kwetsbare ouderen wel gevaccineerd zouden moeten worden, als er daadwerkelijk een vaccin op de markt komt. "Helemaal niets doen is ook niet goed. We gaan ervan uit dat het vaccin beschermt tegen ernstige ziekte." De volgende vraag is dan welke groepen als eerste recht zouden moeten hebben op vaccinatie. "Zijn het de zorgmedewerkers? De jongeren? Het wordt denk ik best een discussie", voorziet Van der Eijk. Daarnaast zullen er ook veel mensen zijn die überhaupt geen vaccinatie zouden willen, uit angst voor bijwerkingen in de toekomst. Dat is niet nodig, stelt de viroloog. "Ik wil mensen geruststellen dat een vaccin er niet zomaar komt. De reden dat er nu nog mee gewacht wordt, is juist de veiligheid. De veiligheid is een absolute zekerheid die er moet zijn. Daar zijn ook onafhankelijke, andere instanties bij betrokken. Ik maak me daar dus geen zorgen over."
- De Nederlandse topman van farmaceut AstraZeneca Ruud Dobber stelt dat een vaccin niet meteen de oplossing voor de crisis is: "Nee, het gaat niet meteen de oplossing zijn van de crisis. Amerikaanse autoriteiten hebben gezegd dat ze het vaccin zullen toelaten als de effectiviteit van het vaccin minstens 50% is. Dat zou betekenen dat het vaccin nog steeds bij de helft van de mensen die het neemt, niet werkt. Daarom is het zo belangrijk om ook in te zetten op de ontwikkeling van medicijnen. Ook daar zijn we druk mee bezig, en erg hoopvol over."

Hoe wordt naar de overheid gekeken?

Opiniepeilingen

- Uit een onderzoek onder 521 leden van het ouderenpanel van het Nationaal Ouderenfonds blijkt dat hoewel een meerderheid van de ouderen (65,5%) zich direct wil laten vaccineren zodra een vaccin tegen het coronavirus beschikbaar is, er ook veel twijfel bestaat. Ruim een kwart (27,2%) van de ouderen geeft aan zich niet direct te laten vaccineren, 7,3% weet het nog niet. Volgens het onderzoek zijn mannen eerder geneigd een vaccin te nemen dan vrouwen (respectievelijk 70,4% tegen 62,1%). Mensen op oudere leeftijd laten zich ook liever vaccineren. Dit loopt op van 44,9% onder mensen jonger dan 65 jaar tot 75% onder 85+ers. 72,3% van de mensen die zich als risicogroep zien, wil zich laten vaccineren. Dat betekent ook dat ruim een kwart hier nog twijfels over heeft.
- Volgens Telegraaf's 'Stelling van de Dag' moeten jongeren niet als eersten het nieuwe coronavaccin krijgen. Meer dan driekwart van de stemmers wil dat personeel in vitale beroepen zoals de zorg en politie als eerste aan de beurt komt. Een meerderheid zou daarbij graag zien dat voor het coronavaccin het beleid voor de grieprik wordt aangehouden: zestigplussers en mensen met longaandoeningen eerst. Nederlanders verplichten tot het halen van de coronaprik, vindt een meerderheid van de respondenten in ieder geval geen goed idee. Desondanks is een meerderheid van de deelnemers positief gestemd over het nieuws over het vaccin. Verder denken de meeste respondenten dat het coronavaccin een blijvertje is en dat het halen van de coronaprik net zoiets wordt als het halen van een grieprik.
- Volgens EenVandaag-onderzoek gaat 9% de regels overtreden dat er maar een klein aantal mensen mag aanschuiven om Pakjesavond te vieren. Vaak gaat het dan om drie, vier of vijf personen van buiten het huishouden, maar er zijn ook mensen die pakjesavond vieren met meer dan vijf mensen uit andere gezinnen (41%). De meest voorkomende reden om de coronaregels op sinterklaasavond te breken, is de grootte van de familie. Mensen willen niet 'kiezen' tussen hun kinderen of kleinkinderen. Veel mensen die pakjesavond wel 'coronaproof' willen vieren, bedenken daar creatieve oplossingen voor. 'FaceTime', 'Zoom' en 'Meet' worden massaal genoemd. 3% stelt de viering van de verjaardag van Sinterklaas dit jaar uit, in de hoop dat de maatregelen later versoepeld worden.
- Uit onderzoek van het Fries Sociaal Planbureau (FSP) blijkt dat het vertrouwen in de overheid daalt in Friesland. In het onderzoek voor de zomer kreeg de overheid nog gemiddeld een rapportcijfer van een 7.3 voor de aanpak van de coronacrisis, dat cijfer is in het tweede onderzoek gedaald naar een 6.3. Vooral jongvolwassenen zijn kritisch op het overheidsbeleid en waarden het met een 5.5. Overigens vinden de geënquêteerden die de overheid een onvoldoende geven niet dat de overheid te streng is als het gaat om corona. Integendeel juist, zij verwachten veel daadkrachtiger optreden. Ook hebben ze kritiek op het (toenmalige) gebrek aan testcapaciteit.